

OPINIE SEPARATĂ

expusă în temeiul art.27 alin.(5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.67 din Codul jurisdicției constituționale

În ședința din 23.09.2010 Curtea Constituțională a confirmat rezultatele referendumului constituțional din 5 septembrie 2010. Nu subscriu la hotărîrea Curții Constituționale, în care se afirmă că în campania de organizare și pe durata desfășurării referendumului nu au fost constatate „încălări grave ale prevederilor Codului electoral de natură să influențeze rezultatele referendumului”.

Consider că existau motive serioase pentru a nu trece cu vederea încălcările comise de unele partide politice și organizații social-politice (în continuare – concurenții electorali), care, în opinia mea, au influențat rezultatele referendumului republican constituțional din 5 septembrie 2010, prin care poporul a fost chemat să-și exercite direct suveranitatea de stat, ce-i aparține. Mă refer la acțiunile PCR, PSD și Mișcării social-politice republicane „Ravnopravie”, înregistrate la CEC în calitate de concurenți electorali, care au chemat deschis electoratul la boicotarea referendumului constituțional. Consider că aceste acțiuni cad sub incidența art.172 din Codul electoral, fiind încălcări grave care au influențat rezultatele referendumului.

Îmi voi susține poziția prin prevederile Codului electoral, pe care le calific ca norme administrative, ce necesită a fi exercitate în strictă conformitate cu principiul dreptului public „Ce nu este permis, este interzis”.

Desfășurarea, la 5 septembrie 2010, a referendumului constituțional a fost stabilită prin Hotărîrea Parlamentului nr.150 din 07.07.2010, în care s-a arătat că „*suveranitatea națională aparține poporului, a cărui voință constituie baza puterii de stat, pe care o poate exercita, în temeiul art.2, art.66 lit.b), art.75 și art.141 din Constituția Republicii Moldova și în temeiul prevederilor Codului electoral, în mod direct, prin referendum*”. Art.1 din Codul electoral definește referendumul ca fiind un „*scrutin* prin care poporul își exprimă opțiunea în cele mai importante probleme ale statului și societății în ansamblu, *avînd drept scop soluționarea acestora*, precum și consultarea cetățenilor în probleme locale de interes deosebit”. Unul din principiile electorale, reglementat de art.2 din Codul electoral, prevede că: „Participarea la alegeri este liberă (benevolă). *Nimeni nu este în drept să exercite presiuni asupra alegătorului cu scopul de a-l sili să participe sau să nu participe la alegeri*, precum și asupra exprimării de către acesta a liberei sale voințe.” Întrucît legislatorul nu a precizat ce fel de presiuni nu pot fi exercitate asupra alegătorului, prezumăm că aceste presiuni pot fi nu numai fizice, după cum interpretează această sintagmă unii specialiști, dar și moral-spirituale. Cu toate că interdicția de a exercita presiuni asupra alegătorului, prevăzută de art.2 al Codului electoral, nu este sancționată de normele contravenționale și administrative, ea trebuie să funcționeze și să fie aplicată atît de organele electorale, inclusiv CEC, cît și de cele de control al activității acestora, precum este Curtea Constituțională.

În legătură cu această remarcă, în opinia mea, era necesar ca Parlamentul să prevadă sancțiuni pentru nerespectarea interdicției de a exercita orice presiuni asupra alegătorului.

La referendumul republican au dreptul de a participa numai concurenții electorali înregistrați de CEC în această calitate. Mai mult ca atît, Regulamentul privind modul de participare a partidelor politice și a altor organizații social-politice la campania electorală pentru desfășurarea referendumului republican constituțional din 5 septembrie 2010, aprobat prin hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr.3281 din 13 iulie 2010, prevede: „Odată cu înregistrarea, partidele politice și organizațiile social-politice *își vor exprima opțiunea în problema supusă referendumului republican constituțional*.” Conform datelor prezentate Curții, PCR, PSD și Mișcarea „Ravnopravie” au solicitat înregistrarea la CEC, declarînd că vor

chema electoratul să nu participe la referendum. Luînd în considerare această declarație, CEC, în baza normelor Codului electoral, trebuia să nu înregistreze aceste formațiuni în calitate de concurenți electorali.

Concurenții electorali respectivi au promovat această idee prin agitația efectuată. Însă, conform art.1 din Codul electoral, prin agitație electorală sînt definite acțiunile „de pregătire și difuzare a informației, *care au scopul de a-i determina pe alegători să voteze pentru unii sau pentru alți concurenți electorali*”, dar nu de a-i determina să nu participe la referendum. Această normă cu caracter administrativ nu poate fi interpretată de concurenții electorali la discreția lor. Pentru aceste considerente CEC trebuia să interzică orice agitație de acest gen și să retragă înregistrarea concurenților electorali respectivi.

În opinia mea, apelurile de boicotare a referendumului constituțional cad sub incidența prevederii „alte manifestări ce atentează la regimul constituțional”, care „sînt interzise și pedepsite prin lege”, cuprinsă în alin.(3) art.32 din Constituție.

Aplicabilitatea acestei norme constituționale rezultă și din Codul de bune practici în materie de referendum, care în p.II.1.a. recomandă: „Referendumurile democratice nu sînt posibile decît în condițiile respectării drepturilor omului, în special a libertății de exprimare..., inclusiv prin libertatea de înființare a partidelor politice. ...În mod special, demonstrațiile pe căi publice în favoarea sau în defavoarea unui text supus referendumului pot fi supuse autorizării”.

Partidele politice care comit astfel de acțiuni pot fi declarate neconstituționale, întrucît „prin activitatea lor, militează împotriva ... principiilor statului de drept” (alin.(4) art.41 din Constituție). Or, domnia legii și exercitarea suveranității de către popor, statuată de alin.(1) art.2 din Constituție, conform căruia „Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, *care o exercită în mod direct ... în formele stabilite de Constituție*”, sînt unanim recunoscute ca principii ale statului de drept.

Pe lîngă faptul că au comis acțiuni subversive, concurenții electorali respectivi au utilizat în campania contra referendumului resurse publice. Conform probelor prezentate, acești concurenți electorali au beneficiat de timp de antenă gratuit la instituțiile publice ale audiovizualului.

Toate aceste acțiuni pot fi calificate ca *presiuni asupra alegătorului cu scopul de a-l sili să nu participe la alegeri*. Este necesar de a face o delimitare netă între principiul libertății votului sau participării benevole, care este valabil pentru fiecare alegător în parte, și apelul de a nu participa la scrutin, lansată de un partid politic sau o organizație social-politică, înzestrată cu mijloace tehnice, audiovizuale, psihologice, sociale și chiar administrative de influență asupra maselor, care poate fi apreciată ca o activitate organizată de subminare a puterii de stat.

Astfel, consider că acțiunile ilegale ale celor trei concurenți electorali și inacțiunea autorităților publice competente *au influențat rezultatele referendumului*. Rezultatele referendumului ar fi fost previzibile, dacă autoritățile publice competente ar fi luat în considerație cota de participare a alegătorilor la ultimele scrutine și numărul celor care au votat pentru concurenții electorali care au promovat ideea boicotării referendumului. Autoritățile aveau obligația de a stopa acțiunile ilegale ale celor trei concurenți electorali.

Avînd în vedere boicotarea referendumului constituțional din 5 septembrie 2010 de către trei concurenți electorali, dintre care unul cu o prezență masivă în Parlament, Curtea Constituțională trebuia să declare referendumul nul.

Victor PUȘCAȘ,
judecător al Curții Constituționale

23 septembrie 2010